

Sarmanul Dionis de Mihai Eminescu - comentariu

Proza lui Eminescu este mai redusa ca numar decat poezia dar ca si in poezie si in proza, Eminescu este un deschizator de drumuri.

Eminescu este creatorul basmului cult prin Fat Frumos din lacrima. Apoi este creatorul prozei fantastice Sarmanul Dionis in care realizeaza nu numai o nuvela fantastica ci si una filosofica. Valorificand idei filosofice antice cit si idei moderne.

in afara de acest tip de proza Eminescu a scris si proza de dragoste estetica ca in Cezara la aniversara.

Tematica prozei Eminesciene se poate grupa astfel:

- 1) proza de inspiratie social-istorica in Geniu pustiu
- 2) proza fantastica si filosofica: Umbra mea, Sarmanul Dionis.
- 3) proza de inspiratie folclorica: Fat Frumos din lacrima
- 4) proza erotica: Cezara la aniversare

Proza lui Eminescu a fost discutat mult de criticii literari si contestat de Eugen Lovinescu sau Garabet Ibraileanu care au socotit proza lui un exercitiu minor fara valoare estetica deosebita. Altii insa au apreciat-o si au remarcat nota halucinanta a ei si au apreciat-o pentru mesajul emotional al adolescentei navalnice. Dintre acesti critici s-au remarcat George Calinescu si Eugen Simion.

Proza eminesciana aduce in contextul vremii visul romantic si cugetarea filosofica. Cea mai reprezentativa creatie din domeniul prozei filosofice si fantastice este "Sarmanul Dionis".

Nuvela este una dintre cele mai originale dintre prozele lui Eminescu. Nuvela este rezultatul contactului cu filosofia si literatura europeana din perioada studiilor de la Viena unde a si fost redactata asa cum rezulta dintr-o scrisoare trimisa lui Iacob Negruzii de catre Ioan Slavici. Nuvela a fost citita la 1 septembrie 1872 la "Junimea" unde a creat impresia de extravaganta prin amestecul de filosofie si literatura. Nuvela este publicata in ianuarie 1873 la "Convorbiri Literare" de acelasi Negruzii. Eminescu mai crease doua proze filosofice "Archeus" si "Umbra mea" in care sint dezvoltate mai multe motivuri, mituri: mitul omului care si-a pierdut umbra, dedublarea personalitatii si relativitatea adevarurilor, motive preluate alaturi de altele din "Geniu pustiu" si se vor regasi in "Sarmanul Dionis".

SUBIECTUL NUVELEI

intorcindu-se spre casa intr-o seara de toamna prin ploaia rece, Dionis, un tinar visator incurabil, copist, modest, neavind pe nimeni pe lume, mediteaza asupra teoriei lui Kant despre subiectivitatea spatiului si a timpului ca forme ale intuitiei, ale simturilor noastre. "Nu exista nici timp

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

nici spatiu", mediteaza Dionis, ele sint ipotezele fantastice la care ajunge Dionis, fantastice nu pentru ca ar fi lipsite de logica, ci pentru ca presupun imprejurari care trec dincolo de limitele experientei. Daca lumea cu toate evenimentele nu este decit rodul eului propriu inseamna ca omul este a tot puternic si poate sa caute in sine implinirea visului sau.

E posibil deci si folosind anumite lucruri mistice desprinse din magie si astrologie sa ne miscam pe orizontala timpului ori pe orizontala spatiului in timp si spatiu care scapa perceptiei.

Partea introductiva a nuvelei care ne familiarizeaza cu lumea gindurilor si a existentei cotidiene a lui Dionis, continua cu prezentarea strazii, a cafenelei, a locuintei lui Dionis toate sordite; sordime apasata parca de un blestem a descompunerii evidenta sub ploaia care cade. Singurul element feeric este luna care apare in sfirsit dintre norii risipiti de ploaie.

Portretul fizic al lui Dionis si imaginea camerei sale confirma atmosfera romantica a intregii evocari. Aproape toate notele caracteristice viziunii romantice se regasesc aici. Dionis e tinar, palid, melancolic, orfan si sarac, povestea inasa-si a nasterii lui e neobisnuita ca si destinul parintilor morti inca din vreme.

Casa veche unde locuieste e darapanata, ascunsa in mijlocul unei gradini pustii. Camera de la etaj pe care o ocupa Dionis avea peretii negri de siroaie de ploaie ce curgeau prin pod si un mucegai verde se prinsese de var.

Mobilierul simplu si stivele citorva sute de carti vechi si ele completeaza peisajul. Totul pare al izola pe Dionis; chiar preocuparile sale sint insolite pentru ca ele tind sa descopere posibilitatile regresivunii in timp si a anularii distantelor cosmice.

Cuprins de reatitudine conditie necesara a scenariului cu ajutorul unui compendiu de astrologie, care daruieste puteri magice cui stie sa-l folosesca Dionis incearca experienta cruciala. Face un semn magic si se trezeste intr-un alt veac; devine calugarul Dan din Iasi pe vremea lui Alexanru cel Bun, discipol al dascalului Ruben. Figura tipica de invatat medieval, un fel de Mefisto il face pe Dan sa se deprinda de propria-i umbra, care constata ca defapt sufletul sau ar fi trait cindva demult in pieptul lui Zoroastru.

Dan iubeste pe Maria, fiica spatarului Tudor Mesteacan si reusind sa-si inlocuiasca umbra si sa intre in posesia eternitatii lui primordiale o ia cu sine si pe iubita lui si calatoresc impreuna spre luna intr-o voluptoasa si lunga imbratisare. Clipa devine veac iar Pamintul este prefacut intr-un margaritar si atirnat in salba iubitei. Astrul noptii este un eden cu peisaje feerice o natura romantica si fantastica in acelasi timp.

in aceasta natura feerica Dan si Maria traiesc intr-o vesnica desfatara, intr-o sarbatoare continua si totul ar fi desavirsit daca Dan n-ar fi framintat de taina pe care nu trebuie sa o dezlege, aceea a triumghiului sacru avind in centru un ochi de foc deasupra caruia sta scris cu litere strimbe un

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

proverb arab, pe care Dan nu-l poate interpreta. Cind calugarul Dan bucurindu-se de forte nelimitate are cutezanta de a presupune ca s-ar fi identificat cu insusi Dumnezeu "oare fara sa stiu nu sunt eu insumi doamne" se produce o fantastica prabusire cosmica in abis. Dan si Maria sint proiectati in haos si Pamintul isi recapata dimensiunile initiale.

Ca dintr-un vis personajul se trezeste sub forma reala, a lui Dionis. Trezit din visare, Dionis vede printre perdelele albe de la fereastra casei vecine o fata cu chipul blond care cintase inainte ca el sa adoarma si se hotaraste sa-i scrie. Cind fata apare la fereastra, cu scrisoarea, Dionis lesina si se va trezi dupa un delir, in care se amesteca din nou planurile si la trezire va constata ca situatia lui s-a schimbat radical. Este o rasturnare de situatie tipica romantica. Se descoperise ca tinarul sarac este beneficiarul unei mosteniri suficiente pentru ca tatal fetei sa-l primeasca altfel. Indiciul fusese tabloul din camera lui care reprezenta chiar pe tatal sau si cu care dialoga adesea in orele de singuratate. Trezindu-se definitiv o descopera fata , iar scena de dragoste incheie fericit destinul fantastic al lui Dionis pentru a-i deschide perspectiva implinirii cosmice alaturi de Maria. intr-un post scriptum explicativ, Eminescu incearca din nou sa strecoare indoiala asupra limitelor abia limpezite dintre realitate si vis.

Sint prezente in nuvela motive pe care am gasit si in poezii motive romantice, filosofice ca: viata un vis, motivul umbrei. in final un motiv prezent in Glossa, motivul lumii ca teatru. Noutatea si fascinatia incontestata a poemului provine din felul original in care Eminescu imbina filosofia cu naratiunea fantastica cu descrierea.